

Το πλαίσιο εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική αγωγή: Μία πρώτη αποτίμηση και προτάσεις από τους εκπαιδευτικούς

Τζανή Βασιλική, Τσιωτάκης Παναγιώτης

vasilikitzani@gmail.com, ptsiotakis@uop.gr

Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Περίληψη

Η διδασκαλία ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία αποτελεί θέμα έντονου ενδιαφέροντος στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Στην Ελλάδα η εισαγωγή έγινε υποχρεωτική στο νηπιαγωγείο το σχολικό έτος 2021-2022. Η έρευνα αυτή αποσκοπεί στη διερεύνηση των απόψεων εκπαιδευτικών σχετικά με την επιλογή αυτή. Στις συνημιθέσεις συμμετείχαν 10 εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής και 4 εκπαιδευτικοί αγγλικής γλώσσας, όπου δήλωσαν ότι αντιλαμβάνονται τους σκοπούς και τη συμβολή της αγγλικής γλώσσας στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων των νηπίων και τη διαπολιτισμική επικοινωνία, αλλά προβληματίστηκαν και διχάστηκαν σχετικά με την προετοιμασία που έχει προηγηθεί. Ακόμη, έκριναν ότι προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα του εγχειρήματος αποτελεί η ομαλή συνύπαρξη και συνεργασία των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής και ξένων γλωσσών, όπως και η κατάλληλη και ουσιαστική επιμόρφωση των δευτέρων όσον αφορά τις ιδιαιτερότητες των παιδιών προσχολικής ηλικίας, καθώς και το πλαίσιο μάθησης της συγκεκριμένης ομάδας. Τέλος, διαπίστωσαν την αναγκαιότητα προσαρμογών στο θεσμικό πλαίσιο προκειμένου να είναι η δράση ουσιαστική και αποτελεσματική.

Λέξεις κλειδιά: νηπιαγωγείο, αγγλικά, προσχολική ηλικία, εφαρμογή, αξιολόγηση

Εισαγωγή

Η διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας σε προσχολικό επίπεδο αναδύεται ως σημαντικός τομέας σπουδών με αρκετές έρευνες να εξετάζουν τα μοντέλα εφαρμογής. Οι Murphy et al. (2016) έχουν ερευνήσει υιοθετούμενες μεθοδολογίες, τον τύπο και την έκταση της έκθεσης στη γλώσσα-στόχο, τα προσόντα των εκπαιδευτικών και την ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών. Σε σχέση με την ηλικία των μαθητών πολύ νέοι μαθητές (VYL) λογίζονται οι 3-6 ετών, νέοι μαθητές (YL) οι 7-9 ετών και τα παιδιά 10-12 ετών χαρακτηρίζονται ως μεγαλύτεροι μαθητές, με τα χαρακτηριστικά όλων αυτών των ηλικιακών ομάδων να είναι διαφορετικά. Οι εκπαιδευτικές πρακτικές σχετικά με τη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε πολύ νέους μαθητές εγείρουν το ενδιαφέρον των ερευνητών, όσον αφορά στα προσόντα των εκπαιδευτικών (Alexiou, 2020; Al-Darwish, 2013), στην ευαισθητοποίησή τους σχετικά με τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας σε νέους μαθητές (Andúgar & Cortina-Pérez, 2018), τις μεθόδους και τεχνικές που υιοθετούν στη διδασκαλία τους (Rog, 2015), τα «εργαλεία» που θεωρούν κατάλληλα (Hillyard, 2016;) καθώς και τις τεχνικές αξιολόγησης που χρησιμοποιούν (Göktolga, 2013; Πεντέρη & Παπαναστασάτου, 2021).

Η πρόσφατη εξέλιξη της εισαγωγής της διδασκαλίας της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο στη χώρα μας, ώθησε στην έρευνα του άρθρου αυτού σε μια προσπάθεια να διερευνηθεί τις απόψεις των εκπαιδευτικών και πιο συγκεκριμένα τον τρόπο, με τον οποίο σχεδιάζονται, υλοποιούνται και αξιολογούνται οι δραστηριότητες πρόωμης εκμάθησης στα νηπιαγωγεία, τις προκλήσεις και τον τρόπο αντιμετώπισής τους. Ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αξιολόγηση αποτελούν τον πυρήνα των εκπαιδευτικών πρακτικών. Ως εκ τούτου, προβλήματα ή ακατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές αναμένεται να οδηγήσουν σε αποτυχία

της εισαγωγής ξένης γλώσσας (Göktolga, 2013). Η παρούσα εργασία παρουσιάζει μία ποιοτική έρευνα σε νηπιαγωγούς και εκπαιδευτικούς αγγλικής γλώσσας που συμμετείχαν στην πρώτη εφαρμογή διδασκαλίας της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο. Επιχειρεί να φωτίσει τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να βελτιωθεί το πλαίσιο εισαγωγής των αγγλικών στο νηπιαγωγείο στην Ελλάδα και να αποτελέσει έναυσμα για περαιτέρω έρευνα αναφορικά με διάφορα θέματα που προκύπτουν από τη διδασκαλία των αγγλικών στο νηπιαγωγείο. Πρώτα θα παρουσιαστεί το θεωρητικό πλαίσιο και στη συνέχεια ο σχεδιασμός της έρευνας και τα ερευνητικά ερωτήματα. Ακολουθούν τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα της έρευνας με βάση τα ερωτήματα που τέθηκαν.

Θεωρητικό πλαίσιο

Ως εκμάθηση μίας γλώσσας ορίζεται η συνειδητή διαδικασία κατάκτησης γραμματικής και λεξιλογίου και περιλαμβάνει την «εκμάθηση των κανόνων» της. Σύμφωνα με τον Krashen (1982), οι γλώσσες μαθαίνονται μέσω οργανωμένης διαδικασίας με κανόνες και δομές. Η έκθεση σε ξένη γλώσσα είναι κάτι εντελώς διαφορετικό, με στόχο την διάθεση γλωσσικών ερεθισμάτων μέσω ακουσμάτων, χωρίς την εμπλοκή συντακτικού και γραμματικής. Η διαδικασία αυτή είναι πιο φυσική και ευχάριστη, ενώ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο η συχνότητα και η επαναλαμβανόμενη χρήση οπτικοακουστικών μέσων. Εστιάζει περισσότερο στο περιεχόμενο και την επικοινωνία παρά στη γλώσσα, με αποτέλεσμα τη μάθηση με μικρότερη προσπάθεια, ενώ η γλώσσα καλλιεργείται μόνο προφορικά και σε περιορισμένο χρόνο (Lindahl & Sayer, 2018).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2014, 2017) τα αγγλικά έχουν εισαχθεί ως ξένη γλώσσα (EFL) στην προσχολική εκπαίδευση σε πολλές χώρες στην Ευρώπη με σκοπό οι μαθητές/ριες να:

- προετοιμαστούν, ώστε να μπορούν να επικοινωνούν με άλλους ανθρώπους,
- εκπαιδευτούν, ώστε να μπορούν να εργαστούν σε άλλες χώρες και ν' αποκτήσουν ταυτότητα ως πολυγλωσσο εργατικό δυναμικό,
- αποδεχτούν κοινωνικά και πολιτιστικά άλλες χώρες, ώστε να μειωθούν οι προκαταλήψεις,
- προετοιμαστούν από μικρή ηλικία, ώστε να διαθέτουν περισσότερα γλωσσικά εργαλεία.

Η επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας ανέδειξε διαφοροποιημένα αποτελέσματα, όσον αφορά την πρώιμη έκθεση στην ξένη γλώσσα. Η Keogh-Bryan (2019) σχετικά με τη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε διάφορες χώρες όπως Καναδάς, Φινλανδία, Νέα Ζηλανδία κ.α. αναφέρει, ότι η γνώση τουλάχιστον μιας ξένης γλώσσας μπορεί μακροπρόθεσμα, να εμπλουτίσει τις εμπειρίες του ατόμου, παρέχει γνωστικά οφέλη, ενισχύει τις διαπροσωπικές δεξιότητες επικοινωνίας, την προσαρμοστικότητα, τη λογική σκέψη και τη δημιουργικότητα. Η διδασκαλία ξένων γλωσσών (EFLT) σε μαθητές/ριες πρώιμης ηλικίας οδηγεί σε υψηλότερα επίπεδα επάρκειας χωρίς μεγάλη προσπάθεια και δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι αποβαίνει σε βάρος της ανάπτυξης της μητρικής γλώσσας, όπως κατέληξαν και νεότερες έρευνες (Alexiou, 2020; Rimniceanu, 2020; Lindahl & Sayer, 2018). Από την άλλη πλευρά, στη βιβλιογραφία εντοπίζονται μελέτες, οι οποίες, ενώ δεν αμφισβητούν τα οφέλη της πρώιμης επαφής με την ξένη γλώσσα, καταλήγουν ότι ο παράγοντας ηλικία δεν είναι ο πλέον σημαντικός, όσο σημαντικό είναι το πλαίσιο εφαρμογής.

Σε πρόσφατη μελέτη (Myles, 2017), στην οποία συγκρίνονται τα μαθησιακά αποτελέσματα σε παιδιά ηλικίας 5, 7 και 11 ετών στην Αγγλία, τα οποία διδάσκονταν γαλλικά, φαίνεται ότι, ακόμη και η διάθεση μίας ώρας ανά εβδομάδα μπορεί να αφηρνήσει δια βίου το ενδιαφέρον

για γλωσσομάθεια. Ωστόσο, τονίζεται ότι απαραίτητη προϋπόθεση αποτελούν οι ρεαλιστικοί μαθησιακοί στόχοι, οι έμπειροι και επιμορφωμένοι εκπαιδευτικοί, η χρήση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και μεθοδολογίας, καθώς και οι ολιγομελείς τάξεις και ο επαρκής διδακτικός χρόνος έκθεσης στη γλώσσα-στόχο (Alexiou, Penderi & Serafeim, 2021). Στο ίδιο πλαίσιο και οι Wallin και Cheevakumjorn (2020) καταλήγουν, ότι απαιτείται ολιστική προσέγγιση, στην οποία οι μαθητές/ριες θα έρχονται σε επαφή με τους ήχους και το καθημερινό λεξιλόγιο της ξένης γλώσσας.

Σημαντικό στοιχείο για την επιτυχία των παραπάνω στόχων αποτελούν οι εκπαιδευτικοί, που καλούνται να διδάξουν την ξένη γλώσσα, οι διδακτικές πρακτικές που θα ακολουθήσουν, τα ακαδημαϊκά τους προσόντα (Kagan et al., 2008, στην Al-Darwish, 2013; Shore, 2009) και γνώσεις σχετικά με θέματα όπως η ανάπτυξη των παιδιών της προσχολικής ηλικίας, τα διαφορετικά μαθησιακά στυλ, η κοινωνική και συναισθηματική τους ανάπτυξη, η πολιτιστική πολυμορφία κ.α. Η Alexiou (2020) επισημαίνει, ότι οι πολύ νέοι μαθητές όντας ανήσυχοι από τη φύση τους χάνουν γρήγορα το ενδιαφέρον τους. Είναι σημαντικό λοιπόν, ο εκπαιδευτικός να είναι σε θέση να διατηρήσει ενεργό το ενδιαφέρον τους. Εν κατακλείδι, απαιτούνται ειδικά προσόντα από τους/τις εκπαιδευτικούς για την επιτυχή έκβαση των προγραμμάτων εισαγωγής ξένης γλώσσας στην προσχολική αγωγή και συνεπακόλουθα η κατάλληλη εκπαίδευση και επιμόρφωσή τους κρίνεται απαραίτητη (Alexiou, 2020; Fojkar & Skubic, 2017).

Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα η διδασκαλία της Αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο, εισήχθη ως υποχρεωτική το σχολικό έτος 2021-22. Είχε προηγηθεί πιλοτική εφαρμογή το σχολικό έτος 2020-21 (Υ.Α. Φ.7/76108/ΓΔ4/17.06.2020 και ΦΕΚ 2418/2020). Σκοπός, σύμφωνα με το ΥΠΑΙΘ (ΦΕΚ, 26 Ιουλίου 2021, τ.Β', 3311) είναι «ο εμπλουτισμός του προγράμματος του Νηπιαγωγείου -μεθοδολογικά και θεματικά- σε σχέση με τη γλωσσική και ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων για την ενίσχυση της πολυγλωσσικής επίγνωσης, της διαπολιτισμικής επικοινωνίας και τη διαμόρφωση της ταυτότητας του ενεργού πολίτη στη σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία». Οι δραστηριότητες εντάσσονται στο πρωινό εκπαιδευτικό πρόγραμμα στις «Οργανωμένες Δραστηριότητες και διερευνήσεις με βάση το ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ». Το πρόγραμμα πραγματοποιείται με τη διάθεση εκπαιδευτικών αγγλικής γλώσσας (ΠΕ06) σε συνεργασία με τον/την νηπιαγωγό του τμήματος (ΠΕ60), ενώ προηγήθηκε υποχρεωτική εξ αποστάσεως επιμόρφωση των αρμόδιων Συντονιστών Εκπαιδευτικού Έργου (ΣΕΕ) (ΠΕ06 και ΠΕ60) καθώς και των εκπαιδευτικών με ευθύνη του ΙΕΠ (2020) σε συνεργασία με ακαδημαϊκά ιδρύματα.

Έρευνα

Η επισκόπηση της βιβλιογραφίας έδειξε ότι το ζήτημα της διδασκαλίας ξένων γλωσσών σε μαθητές/ριες προσχολικής ηλικίας είναι ανοικτό με λίγες έρευνες να έχουν πραγματοποιηθεί στον ελληνικό χώρο. Σκοπός της παρούσης έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών και των δύο ειδικοτήτων, τόσο προσχολικής αγωγής όσο και αγγλικής γλώσσας, σχετικά με το πλαίσιο του συγκεκριμένου προγράμματος και την εφαρμογή του. Λαμβάνοντας υπόψη τη βιβλιογραφική επισκόπηση, το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Ποιες οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη «σχολειοποίηση» (μεταφορά εκπαιδευτικών προγραμμάτων-μαθημάτων της σχολικής ηλικίας) στην προσχολική αγωγή της βαθμίδας του νηπιαγωγείου με την εισαγωγή ειδικοτήτων στο Αναλυτικό Πρόγραμμα;
2. Ποια προσόντα πρέπει να έχει ο εκπαιδευτικός ξένης γλώσσας για τη διδασκαλία σε παιδιά προσχολικής ηλικίας;
3. Ποιες είναι οι προτάσεις των εκπαιδευτικών, όσον αφορά στην εισαγωγή της

αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση;

Συλλογή και επεξεργασία δεδομένων

Για τη διεξαγωγή της έρευνας επιλέχθηκε η ποιοτική μέθοδος, η οποία περιλαμβάνει τη συλλογή και ανάλυση μη αριθμητικών δεδομένων (π.χ. κείμενο, βίντεο ή ήχο) για την κατανόηση εννοιών, απόψεων ή εμπειριών και μπορεί να χρησιμοποιηθεί, για να συγκεντρώσει σε βάθος πληροφορίες για ένα πρόβλημα ή να δημιουργήσει νέες ιδέες για έρευνα. Οι ποιοτικές ερευνητικές μέθοδοι εξετάζουν σε βάθος και όχι σε εύρος προσεγγίζοντας αντιλήψεις με προσεκτική παρατήρηση και ανάλυση ακόμα και ενός μικρού δείγματος. Η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω συνέντευξης, βασικής μεθόδου συλλογής δεδομένων στην ποιοτική μελέτη (Creswell, 2003), και διερευνήθηκαν οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα. Σχεδιάστηκε ειδικό πρωτόκολλο ημιδομημένης συνέντευξης, το οποίο επιτρέπει στον ερευνητή να κάνει χρήση προκαθορισμένων ερωτήσεων καθώς και πρόσθετων, όταν κρίνεται απαραίτητο. Το πρωτόκολλο συνέντευξης περιείχε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος περιλαμβάνονταν οι δημογραφικές ερωτήσεις, οι οποίες πέρα από τις πληροφορίες που δίνουν, δημιουργούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις (άνετο και φιλικό κλίμα), για να μειωθούν οι όποιοι ενδοιασμοί και μηχανισμοί άμυνας, που οι ερωτώμενοι ενεργοποιούν σε τέτοιες περιπτώσεις. Το δεύτερο μέρος αριθμούσε 27 ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, δίνοντας τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να εκφράσουν ελεύθερα την γνώμη τους. Στο τέλος της συνέντευξης περιλήφθηκε ανοικτή ερώτηση, ώστε να μπορεί να προστεθεί οποιαδήποτε πρόσθετη πληροφορία, που πιθανώς παραλείφθηκε κατά τη διάρκεια της συζήτησης.

Αρχικά λήφθηκε πιλοτική συνέντευξη, ώστε να ελεγχθεί το εργαλείο, η διατύπωση των ερωτήσεων και ο χρόνος της συνέντευξης και να γίνουν οι απαραίτητες προσαρμογές, αν κρινόταν απαραίτητο. Ωστόσο, δεν προκλήθηκαν αλλαγές. Όλες οι συνεντεύξεις λήφθηκαν τον Μάρτιο- Απρίλιο 2022 μέσω τηλεδιάσκεψης. Πριν από τη συνέντευξη, οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για την εμπιστευτικότητα των συνεντεύξεων και επισημάνθηκε η τήρηση των κανόνων ακαδημαϊκής δεοντολογίας. Οι συνεντεύξεις είχαν διάρκεια από είκοσι έως σαράντα πέντε λεπτά και ηχογραφήθηκαν, προκειμένου το υλικό να καταγραφεί αυτοόσιο και η διαδικασία να είναι αξιόπιστη.

Στην έρευνα συμμετείχαν 14 εκπαιδευτικοί, 10 προσχολικής αγωγής (ΠΕ60) και 4 αγγλικών (ΠΕ06), οι οποίοι προέκυψαν αρχικά μέσα από δίκτυο γνωριμιών και στη συνέχεια από συστάσεις. Έγινε προσπάθεια στο δείγμα να εκπροσωπούνται ισορίθμα οι δύο ειδικότητες αλλά δεν κατέστη δυνατό. Οι συμμετέχουσες ήταν όλες γυναίκες και έχουν στην πλειονότητα τους τουλάχιστον έναν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Όσον αφορά στη διδακτική τους εμπειρία κυμαίνεται στο διάστημα 1-10 έτη υπηρεσίας και ήταν αναπληρωτές και μόνιμοι. Έγινε προσπάθεια να υπάρξει γεωγραφική διασπορά του δείγματος. Ως εκ τούτου οι συμμετέχοντες, που επιλέχθηκαν, εργάζονται στους νομούς Αρκαδίας, Αττικής, Ζακύνθου, Ηρακλείου και Κορινθίας, τόσο σε αστικές όσο και ημιαστικές και αγροτικές περιοχές. Για να τηρηθεί η εμπιστευτικότητα, αντικαταστάθηκε κάθε προσωπική αναφορά στους συμμετέχοντες με διαδοχικούς αριθμημένους κωδικούς (Σ1: 1η Συνέντευξη, Σ2, Σ3, κ.ο.κ.). Οι συνεντεύξεις Σ4, Σ8, Σ9 και Σ11 αφορούν σε εκπαιδευτικούς ΠΕ06 (αγγλικής γλώσσας), ενώ οι υπόλοιπες σε εκπαιδευτικούς ΠΕ60 (προσχολικής αγωγής). Οι απομαγνητοφωνήσεις των συνεντεύξεων αναλύθηκαν με λεπτομέρεια. Τα συλλεχθέντα δεδομένα, τα οποία αποτελούνται από τις απομαγνητοφωνήσεις, οργανώθηκαν και σημαντικά σημεία και έννοιες κωδικοποιήθηκαν με ετικέτες (παράγοντες). Στη συνέχεια ομαδοποιήθηκαν ανά θεματική και οργανώθηκαν με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα σε τρεις βασικούς άξονες:

Σχολειοποίηση του νηπιαγωγείου: περιλαμβάνονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την ένταξη εκπαιδευτικού ειδικότητας μέσα από την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στον χώρο του νηπιαγωγείου.

Απαιτούμενα προσόντα εκπαιδευτικού ξένης γλώσσας: περιλαμβάνονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τα προσόντα (ακαδημαϊκές γνώσεις, δεξιότητες, χαρακτηριστικά), τα οποία θεωρούν απαραίτητα για να διδάξει εκπαιδευτικός ειδικότητας σε αυτή την ηλικιακή ομάδα.

Προτάσεις για τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και τη διδασκαλία των αγγλικών: περιλαμβάνονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών, όσον αφορά τη μεθοδολογία και τον τρόπο διδασκαλίας ή προτάσεις σχετικά με την αλλαγή του πλαισίου που πρότεινε το Υπουργείο.

Αποτελέσματα

Με βάση τους άξονες που οργανώθηκε το υλικό των συνεντεύξεων, που παρουσιάστηκαν παραπάνω, σε αυτήν την ενότητα θα παρατεθούν σημαντικοί παράγοντες που αναδείχθηκαν και σχετικά αποσπάσματα των απαντήσεων των εκπαιδευτικών.

Άξονας 1. Σχολειοποίηση του νηπιαγωγείου

Αναβάθμιση της προσχολικής εκπαίδευσης

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών αντιλαμβάνεται τον όρο «εισαγωγή» της αγγλικής γλώσσας ως μια πρώτη επαφή των παιδιών με τα αγγλικά, μέσα από το παιχνίδι, τη μουσική, το τραγούδι χωρίς εμβάθυνση στη γλώσσα, όπως συμβαίνει και με τα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα. Ενδεικτικά αναφέρουν ότι:

«...μία πρώτη επαφή των παιδιών με την αγγλική γλώσσα, ώστε να τη γνωρίσουν, να καταλάβουν ότι υπάρχουν κι άλλες γλώσσες...» Σ14,

«...μέσα από το παιχνίδι να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με τα αγγλικά...» Σ12,

«...είτε μέσω τραγουδιών, είτε μικρών λέξεων...» Σ13,

«...χωρίς να μάθουν κανόνες γραμματικής... συντακτικό... χωρίς να την αντιλαμβάνονται αυτή τη γλώσσα γνωστικά...» Σ3.

Ακόμη, υποστήριξαν, ότι, αν και στην αρχή ίσως υπήρχε κάποια διστακτικότητα ή και αρνητισμός από ορισμένους, με το πέρασμα της χρονιάς, αναγνωρίζουν τη συμβολή του εγχειρήματος στην ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών, στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, στη θετική στάση απέναντι στη γλωσσομάθεια και κατά συνέπεια στην αναβάθμιση της ποιότητας εκπαίδευσης, αρκεί να γίνεται με το σωστό τρόπο και μεθοδευμένα. Ενδεικτικά ανέφεραν:

«...στην αρχή ήμουν διστακτική, όσο περνάει ο καιρός πιστεύω ότι συμβάλλει...» Σ4,

«...καλλιέργει δεξιότητες, αποκτά γνώσεις για καινούριους πολιτισμούς...» Σ14,

«...εμπλοτίζονται τα υφιστάμενα προγράμματα... με την ξένη γλώσσα...» Σ12,

«...Αν γίνεται σωστά θεωρώ ότι συμβάλλει στην ποιοτική αναβάθμιση...» Σ4.

Από την άλλη πλευρά, εκφράζονται και απόψεις σχετικά με το ότι η προσχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια αναβαθμίζεται μέσα από την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και ότι υπάρχουν θέματα, τα οποία χρήζουν άμεσης παρέμβασης, αν θέλουμε να μιλάμε για ουσιαστική ποιότητα εκπαίδευσης

«...με τον τρόπο που έχει πραγματοποιηθεί όχι, θεωρώ ότι δε συμβάλλει...» Σ9,

«...η εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο αναβαθμίζεται ...με τις επιμορφώσεις... κι όλα αυτά που κάνουν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί... με δική τους πρωτοβουλία... δεν νομίζω ότι τα αγγλικά βοηθάνε κάτι παραπάνω...» Σ6,

«...θεωρώ ότι οι σχολικοί ψυχολόγοι είναι προτεραιότητα και όχι τα αγγλικά...» Σ2.

Ειδικότητες στο νηπιαγωγείο και Σχολειοποίηση

Οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι:

«...αλλάζει εντελώς το σκηνικό... εισέρχεται μία ειδικότητα στο νηπιαγωγείο ενώ πριν παραδοσιακά υπήρχε μόνο νηπιαγωγός...Σ' αυτό το πλαίσιο ναι, θεωρώ ότι αποτελεί ενός τύπου σχολειοποίηση...» Σ2,

«... Δεδομένου του τρόπου με τον οποίο εισέρχονται τα αγγλικά, θεωρώ ότι χάνει τον παιγνιώδη χαρακτήρα... και το πλαίσιο γίνεται πιο μαθητοκεντρικό...» Σ13.

Θεωρούν ωστόσο, ότι το πλαίσιο εισαγωγής παίζει πολύ σημαντικό ρόλο κι αν τηρηθεί αυστηρά, θα αποφευχθεί κάτι τέτοιο. Αναφέρουν σχετικά ότι:

«...προσπαθούμε τα αγγλικά να ενσωματωθούν στο πρόγραμμα σπουδών του νηπιαγωγείου. Δεν είναι κάποιο ξεχωριστό μάθημα όπως είναι στο δημοτικό, οπότε το βλέπω σαν μέρος του όλου προγράμματος...» Σ8,

«...είναι τελείως διαφορετικός ο τρόπος που διδάσκονται στο νηπιαγωγείο απ' ότι στο δημοτικό, οπότε δε γίνεται κάτι τέτοιο...» Σ11.

Σκοπός της διδασκαλίας των αγγλικών

Οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ως βασικούς σκοπούς της διδασκαλίας των αγγλικών την απόκτηση από τους μαθητές/ριες θετικής στάσης απέναντι στη γλωσσομάθεια και την επαφή και εξοικείωση με τους ήχους της γλώσσας, ώστε να γίνει πιο εύκολη η μετάβαση στις επόμενες βαθμίδες. Σχετικές αναφορές ακολουθούν παρακάτω.

«...μία θετική στάση απέναντι στη γλώσσα... και να δουν ότι τ' αγγλικά είναι μέρος της ζωής τους έτσι κι αλλιώς» Σ8,

«...να δημιουργηθούν συνάψεις στον εγκέφαλο...ένα πρόσφορο έδαφος στο οποίο θα έρθει αργότερα να χτιστεί η καινούρια γνώση...» Σ9.

Μεταξύ άλλων με την εισαγωγή των αγγλικών τα παιδιά θα κατανοήσουν, ότι υπάρχουν κι άλλες γλώσσες πέραν της ελληνικής κι έτσι θα ευαισθητοποιηθούν ως προς τη γλωσσική διαφορετικότητα και θα αποκτήσουν πολυγλωσσική επίγνωση ερχόμενα σε επαφή με μια άλλη κουλτούρα. Οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι:

«...η κατανόηση της ύπαρξης κι άλλων γλωσσών...η ευαισθητοποίηση ως προς τη γλωσσική διαφορετικότητα, τους διαφορετικούς πολιτισμούς...» Σ14,

«...διαμορφώνουν μια ταυτότητα ως ενεργοί πολίτες σ' αυτή την κοινωνία που θέλουμε να λέγεται πολυπολιτισμική...» Σ12.

Μάλιστα, από τη στιγμή που τα σχολεία λόγω της εισροής μεταναστών και προσφύγων είναι πλέον πολυπολιτισμικά, θα είναι πιο εύκολη η ενσωμάτωση των αλλόγλωσσων παιδιών στο ελληνικό σχολείο, όπως αναφέρει ο εκπαιδευτικός Σ7:

«...υπάρχουν πολλές εθνότητες μέσα σε ένα τμήμα...να αποδεχτούν το διαφορετικό... και να έρθουν σε καλύτερη επικοινωνία μεταξύ τους...».

Άξονας 2. Απαιτούμενα προσόντα εκπαιδευτικού ξένης γλώσσας

Χαρακτηριστικά εκπαιδευτικού αγγλικών-Εκπαιδευτικός προσχολικής ή Εκπαιδευτικός αγγλικής;

Σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα, τα προσόντα που θα πρέπει να έχει ο εκπαιδευτικός, ώστε να μπορεί να διδάξει αγγλικά σε παιδιά προσχολικής ηλικίας αφορούν στις ακαδημαϊκές γνώσεις, στην παιδαγωγική επάρκεια, στην εστίαση στα

χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας αλλά και κάποιες γενικότερες δεξιότητες. Οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν σχετικά ότι:

«...Σίγουρα θα πρέπει να γνωρίζει πάρα πολύ καλά την αγγλική γλώσσα...» Σ14,

«...ικανότητες και δεξιότητες παιδαγωγικής προσέγγισης...» Σ2,

«...κάποιος εκπαιδευτικός που έχει ασχοληθεί μόνο με τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δεν μπορεί να καταλάβει την ευελιξία του αναλυτικού προγράμματος στο νηπιαγωγείο...» Σ7,

«...δημιουργικότητα, ευελιξία, προσαρμοστικότητα, συνεργασία...» Σ4.

Στο ερώτημα, αν θα θεωρούσαν πιο κατάλληλο για τη διδασκαλία των αγγλικών στο νηπιαγωγείο κάποιον εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής ή εκπαιδευτικό αγγλικής γλώσσας η διάσταση απόψεων είναι εμφανής, όπως αποτυπώνεται στα ενδεικτικά αποσπάσματα που ακολουθούν.

«...ένας καθηγητής αγγλικής γλώσσας, ο οποίος θα είναι επιμορφωμένος αρκετά στο πώς να χειρίζεται τα παιδιά αυτής της ηλικίας...» Σ3,

«...θα ήταν καλύτερα ο εκπαιδευτικός αγγλικών γιατί δεν είναι μόνο ...το επίπεδο της γλώσσας...εμείς στο πανεπιστήμιο ασχοληθήκαμε και με τη λογοτεχνία και με την γλωσσολογία...» Σ8,

«...περισσότερο ένας εκπαιδευτικός προσχολικής θα ήταν καλύτερο να γνωρίζει αγγλικά και να τα διδάσκει γιατί... φέρνει αναστάτωση όλο αυτό...και δεν υπάρχει ευελιξία στο πρόγραμμα...» Σ6,

«...πιο αποτελεσματικός θα ήταν ο εκπαιδευτικός προσχολικής αγωγής με άριστη γνώση της αγγλικής γλώσσας...ξέρει πώς πρέπει να χειριστεί τα παιδιά... είναι ευέλικτος...Είναι νομίζω πιο ικανός μ' αυτή την ηλικία...» Σ7.

Για κάποιους βέβαια δεν παίζει ρόλο η ειδικότητα, αλλά τα βασικά χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ο εκπαιδευτικός, όπως αναφέρει ο εκπαιδευτικός Σ14:

«...το σημαντικό είναι απλώς να κατέχει πολύ καλά την αγγλική γλώσσα και οπωσδήποτε να έχει παιδαγωγική επάρκεια στη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα».

Συνεργασία εκπαιδευτικών

Η εισαγωγή των αγγλικών στο νηπιαγωγείο απαιτεί τη συνύπαρξη και τη συνεργασία των δύο ειδικοτήτων, εκπαιδευτικών προσχολικής και εκπαιδευτικών αγγλικής. Όλοι αναδεικνύουν τη σημασία της για το ουσιαστικό αποτέλεσμα και περιγράφουν τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τη συνεργασία αυτή. Χαρακτηριστικά αναφέρουν:

«...δεν παρεμβαίνω στο μάθημα του συναδέλφου, παρερρίσκομαι στην τάξη... και αν χρειαστεί οτιδήποτε, έχω δώσει το ελεύθερο να μου το ζητήσει ...προσπαθώ να συνεργάζομαι στον βαθμό που μου το επιτρέπει... ώστε να μη νιώσει ότι επεμβαίνω στο μάθημά της...» Σ13,

«...ο ένας να σέβεται τη δουλειά του άλλου...να μην υπάρχει παρέμβαση αλλά...συνεργασία...» Σ4,

«...το μεγαλύτερο άγχος μου ήταν, πώς θα συνυπάρξω, γιατί αν δεν υπάρχει μια κοινή πορεία και στα παιδιά θα φανεί αυτό και οι σχέσεις διαταράσσονται τελικά...» Σ8.

Επιμόρφωση εκπαιδευτικών από το ΙΕΠ

Στα πλαίσια της δράσης, πραγματοποιήθηκε επιμόρφωση από το ΙΕΠ σε όλους τους εμπλεκόμενους. Κάποιοι εκπαιδευτικοί θεωρούν επαρκή την επιμόρφωση και έχουν πολύ καλές εντυπώσεις, όπως εκφράζει ο εκπαιδευτικός Σ6:

«...είναι επαρκής, έχει αρκετά πράγματα, στην αρχή είχε αρκετά θεωρητικά βέβαια, αλλά το δεύτερο κομμάτι είναι...πιο πρακτικό...».

Υπήρξαν όμως και αντίθετες απόψεις, όπως φαίνεται στα αποσπάσματα που ακολουθούν.

«...είναι πολύ κουραστικός αυτός ο τρόπος επιμόρφωσης, με ανούσια και κουραστικά βίντεο μεγάλης διάρκειας και τη θεωρία που χάνει την ουσία της πολλές φορές, επαναλαμβάνεται πάρα πολύ...» Σ3,

«...έχει πολύ θεωρητικό υπόβαθρο...και θεωρώ ότι εστιάζει πολύ λίγο στο πρακτικό κομμάτι... κάποια από τα εκπαιδευτικά σενάρια που παρατέθηκαν ήταν μη εφαρμόσιμα...» Σ4.

Σχετικά με τις προτάσεις τους για το τι θα έπρεπε να περιλαμβάνεται σε επόμενη φάση ανέφεραν

«...Θα μπορούσε να είναι ένα μικτό μοντέλο τουλάχιστον... με περισσότερο βιωματικό πλαίσιο επιμόρφωσης...» Σ2,

«...θα ήθελα δραστηριότητες σε πιο πρακτικό πλαίσιο, να αναφέρονται πιο πολύ στη συνεργασία, τις ενότητες που θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε κ.α...» Σ5.

Άξονας 3. Προτάσεις για τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και τη διδασκαλία των αγγλικών

Οι εκπαιδευτικοί κατέθεσαν προτάσεις σχετικά με την εφαρμογή της εισαγωγής των αγγλικών στην προσχολική εκπαίδευση, όσον αφορά στον σχεδιασμό και στο πλαίσιο της εισαγωγής των αγγλικών στο νηπιαγωγείο, ώστε να έχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Παρακάτω αποτυπώνονται οι βασικοί παράγοντες που αναδείχθηκαν από τις αναφορές των εκπαιδευτικών, συνοδευόμενες από χαρακτηριστικά αποσπάσματα των εκπαιδευτικών.

Εκπαιδευτικοί

«...είναι για τον εκπαιδευτικό εξουθενωτικό. Γιατί δουλεύουμε σαν πλήρους ωραρίου ενώ είμαστε μειωμένου ουσιαστικά...» Σ4,

«...η επιλογή των εκπαιδευτικών... να τους δώσουν το δικαίωμα να δηλώσουν ότι θέλουν να πάνε σε νηπιαγωγείο... δεν θέλουν όλοι οι άνθρωποι να δουλέψουν ή δεν είναι κατάλληλοι να δουλέψουν σε νηπιαγωγείο...» Σ9.

Υλικό

«...γενικά οργάνωση και λίγο παροχή βοήθειας στον εκπαιδευτικό...» Σ4,

«...Θα πρότεινα σίγουρα να μας δώσουν υλικό...» Σ11.

Πλαίσιο

«...θα πρέπει να οργανωθούμε, πώς θα πρέπει να το προγραμματίσουμε, λίγο λειτουργεί φέτος πειραματικά...» Σ3,

«...καλό θα ήταν να μπει στο τέλος του ωραρίου, δηλαδή 12:10 με 12:45, ώστε να μην αποσυντονίζεται το προηγούμενο πρόγραμμα...» Σ6,

«...το θέμα που έχω είναι ο αριθμός των παιδιών...πόσο καλύτερη δουλειά μπορεί να γίνει, όταν έχεις δέκα παιδιά στο τμήμα απ' όταν έχεις είκοσι...» Σ8.

Επιμόρφωση

«...επιμόρφωση στην εκπαιδευτικό των αγγλικών σχετικά με τα χαρακτηριστικά αυτής της ομάδας...» Σ12,

«...πώς διαχειρίζομαι διαφορετικούς μαθητές...μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες ή παιδιά με αυτισμό...με διαταραχές λόγου...όσον αφορά την ετοιμότητά τους να δεχτούν μια άλλη γλώσσα...τι κάνω εγώ; Θα προσπαθήσω να του μάθω αγγλικά; Πρέπει; Θέλει κι άλλα πράγματα από κει κι έπειτα...» Σ9

Πρόγραμμα Σπουδών

«...πρέπει να υπάρχει πρόγραμμα σπουδών για το τι ακριβώς πρέπει να διδαχτεί στο νηπιαγωγείο. Έχουν δώσει έμφαση στις μεθόδους... και το περιεχόμενο είναι αγανές...» Σ9.

Εν κατακλείδι, οι εκπαιδευτικοί κατέθεσαν τις απόψεις τους καταδεικνύοντας σημαντικά στοιχεία όσον αφορά στην εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο, τόσο σε θεωρητικά όσο και σε πρακτικά σημεία του προγράμματος. Η πλειονότητα συμφωνεί, ότι πρόκειται για μια πρώτη επαφή και δεν θα πρέπει να νοείται ως διδασκαλία, το οποίο παραπέμπει σε μεγαλύτερες τάξεις. Πιστεύουν, ότι εμπλουτίζει το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου και καλλιεργεί πολλαπλές δεξιότητες στο παιδί, όπως κάθε άλλο γνωστικό αντικείμενο. Η ευαισθητοποίηση ως προς τη γλωσσική διαφορετικότητα, η προώθηση της διαπολιτισμικότητας, η θετική στάση απέναντι στη γλωσσομάθεια και η πολυγλωσσική επίγνωση συναποτελούν το σκοπό της επαφής των παιδιών με τα αγγλικά. Αρκετοί όμως αναφέρουν, ότι με τον τρόπο που έχει σχεδιαστεί δεν προκύπτουν θετικά αποτελέσματα και θεωρούν το εγχείρημα σαν προσπάθεια πρόωμης σχολειοποίησης του νηπιαγωγείου. Αναφέρουν σαν απαραίτητα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού αγγλικών τις ακαδημαϊκές γνώσεις, την παιδαγωγική επάρκεια στη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα, καθώς και συνεργατικές και επικοινωνιακές δεξιότητες. Από τις απαντήσεις τους εντοπίζεται διαφοροποίηση σχετικά με τον τρόπο συνεργασίας των δύο ειδικοτήτων. Χαρακτήρισαν την επιμόρφωση του ΙΕΠ ικανοποιητική, αλλά με εκτεταμένο και αχρησιμοποίητο μέρος και αναμένουν πιο πρακτικές και βιωματικές προσεγγίσεις και προτεινόμενα σενάρια διδασκαλίας σε επόμενες επιμορφωτικές προσπάθειες.

Συζήτηση

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας συγκλίνουν γενικά με τα ευρήματα της βιβλιογραφίας. Οι απόψεις των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών για τον τρόπο εισαγωγής των αγγλικών στο νηπιαγωγείο και τους σκοπούς που θα πρέπει να εξυπηρετεί, συνάδουν με τους Lindahl & Sayer (2018) και Andúgar & Cortina-Pérez (2018), οι οποίοι αναφέρουν σαν στόχο σε αυτό το πρώιμο στάδιο την έκθεση του παιδιού στη γλώσσα μέσα από κατάλληλες δραστηριότητες χρησιμοποιώντας έννοιες, με τις οποίες τα παιδιά είναι ήδη εξοικειωμένα στη μητρική τους γλώσσα. Πέρα απ' αυτό, διευκολύνεται η μετάβαση στις επόμενες βαθμίδες, αφού στην κρίσιμη αυτή περίοδο της ζωής των παιδιών δημιουργείται ένα πρόσφορο έδαφος, πάνω στο οποίο θα έρθει να χτιστεί αργότερα η νέα γνώση. Τα οφέλη της εισαγωγής των αγγλικών στο νηπιαγωγείο είναι ποικίλα (Lefever, 2014· Figel, 2005· Mourão & Robinson, 2016· Tkachenko, 2014), ωστόσο, τονίζουν ότι η αναβάθμιση της ποιότητας στην εκπαίδευση είναι πολυπαραγοντική και η εισαγωγή των αγγλικών αποτελεί μια μόνο παράμετρο, η οποία δε συνδέεται από μόνη της με την αναβάθμιση, αν δεν τεκμηριώνεται επιστημονικά και δεν εδράζεται σε κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανάγκες.

Συμφωνώντας με τη βιβλιογραφία, ο εκπαιδευτικός που περιέγραψαν οι συμμετέχοντές μας πρέπει να είναι κατάλληλα καταρτισμένος, όχι μόνο στη διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας, αλλά και στη διδασκαλία των VYL (Flores & Corcoll, 2008· Morris & Segura, 2003· Mur, 2002· Naves & Munoz, 1999· Pino & Rodríguez, 2010· Rodríguez-Suárez, 2003, στις Andúgar & Cortina-Perez, 2018), έτσι ώστε να μπορεί να προσαρμόσει τη διδασκαλία του στα χαρακτηριστικά των μαθητών δημιουργώντας το κατάλληλο μαθησιακό περιβάλλον. Όταν ένας εκπαιδευτικός δεν διαθέτει συνολικά αυτά τα προπαιτούμενα, οδηγούμαστε αναγκαστικά σε **συνεργατικό** μοντέλο διδασκαλίας (Murphy & Evangelou, 2016· Mourão & Robinson, 2016). Όπως τονίζεται και στην παρούσα μελέτη, η συνεργασία του εκπαιδευτικού αγγλικών και του νηπιαγωγού διασφαλίζει, ότι τα αγγλικά ενσωματώνονται σωστά και ολοκληρωτικά στον βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο προγραμματισμό του προγράμματος μάθησης των παιδιών κάνοντας έτσι σαφές ότι, όταν οι εκπαιδευτικοί έχουν ως κοινό στόχο την ποιοτική διδασκαλία και μάθηση (Fullan, 2007), ώστε να καλύψουν τις ανάγκες των μαθητών τους και να υπάρξει θετική επίδραση στα μαθησιακά αποτελέσματα

(Beltran & Peercy, 2012).

Η εισαγωγή της ξένης γλώσσας σε μικρές ηλικίες, σύμφωνα με μελέτες (Rixon, 2013· Alexiou, 2020) μπορεί να είναι προβληματική, όταν δεν υπάρχουν τα υλικά, η σωστή εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και γενικά οι κατάλληλες συνθήκες μάθησης, όπως το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό, μικρές τάξεις και ένα σωστά οργανωμένο πρόγραμμα σπουδών. Σε πολλές χώρες (Nicolás & Coyle, 2011), παρόλο που η διδασκαλία των αγγλικών στην προσχολική εκπαίδευση έχει εδραιωθεί, εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένοι τομείς που χρήζουν βελτίωσης. Τα συμπεράσματα προηγούμενης έρευνας (Alexiou et al., 2021) έδειξαν, ότι παρά τον αρχικό δισταγμό, υπήρχαν πλεονεκτήματα από την εφαρμογή της αγγλικής γλώσσας, αλλά υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω κατάρτιση σε συγκεκριμένους τομείς και δυσκολίες, κυρίως όσον αφορά την έλλειψη πόρων ή τη διαθεσιμότητα χρόνου εντός των ωρών εργασίας για την προώθηση του συνεργατικού σχεδιασμού της διδασκαλίας. Επιβεβαιώνοντας τις έρευνες, οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί κρίνουν αναγκαία την ύπαρξη σωστού πλαισίου, υποστηρικτικού περιβάλλοντος και υλικού (Murphy, 2014, στους Murphy et al., 2016), επιστημονικής κατάρτισης (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2018) και συμπερίληψη της αγγλικής γλώσσας στο πρόγραμμα σπουδών του νηπιαγωγείου (Ketevan & Enrilm, 2018) προκειμένου να υπάρχουν τα αναμενόμενα θετικά και μακροπρόθεσμα αποτελέσματα.

Συμπεράσματα

Η παρούσα μελέτη διερεύνησε τις απόψεις εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής και αγγλικής γλώσσας σχετικά με την εισαγωγή των αγγλικών στην προσχολική εκπαίδευση. Οι εκπαιδευτικοί της έρευνας αναγνωρίζουν τα οφέλη της εισαγωγής των αγγλικών στο νηπιαγωγείο, ωστόσο, η ανάθεση της διδασκαλίας του γνωστικού αντικείμενου σε εκπαιδευτικούς αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο, αναφέρεται από πολλούς ως σχολειοποίηση κρίνοντας απαραίτητη την ενσωμάτωση αγγλικών στο πρόγραμμα σπουδών, όπως ισχύει και για τις υπόλοιπες μαθησιακές περιοχές.

Ο εκπαιδευτικός που καλείται να διδάξει αγγλικά σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, πρέπει να είναι παιδαγωγός διαθέτοντας όλα αυτά τα χαρακτηριστικά που συναποτελούν και δίνουν βαρύτητα σε αυτήν την ιδιότητα και να γνωρίζει το γνωστικό αντικείμενο της αγγλικής γλώσσας. Η συνύπαρξη και των δύο ειδικοτήτων προϋποθέτει σωστή συνεργασία, αλληλεπίδραση και κοινή εργασία προς την κατεύθυνση της επίτευξης ενός κοινού στόχου, προκειμένου να υπάρξει ουσιαστικό αποτέλεσμα. Η επιμόρφωση των νηπιαγωγών και των εκπαιδευτικών αγγλικής από το ΙΕΠ σύμφωνα με τις απόψεις τους, ήταν σε γενικές γραμμές επαρκής, αλλά απαιτείται περαιτέρω επιμόρφωση των εκπαιδευτικών -ίσως ακόμη και την ενσωμάτωση ακαδημαϊκών μαθημάτων στα τμήματα αγγλικής φιλολογίας- σε μία σειρά ζητημάτων όπως: μάθηση παιδιών προσχολικής ηλικίας, διαχείριση τάξης, συμπερίληψη.

Πολλοί από τους εκπαιδευτικούς αντιλαμβάνονται την υποχρεωτική εισαγωγή των αγγλικών στο νηπιαγωγείο, ως ένα βιαστικό και πρόχειρο πείραμα και τονίζουν την αναγκαιότητα καλύτερης οργάνωσης και σχεδιασμού, ώστε να επιτυγχάνεται η πλήρης ενσωμάτωση των αγγλικών στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, καθώς και τη διάθεση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, ψηφιακών πόρων και υλικοτεχνικής υποδομής από την πολιτεία, επισημαίνοντας τη συμβολή ενός σύγχρονου σχολείου στην αναβάθμιση της ποιότητας εκπαίδευσης.

Καταλήγουμε, ότι τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν θετικές και αρνητικές πτυχές σχετικά με την υποχρεωτικότητα της ένταξης της διδασκαλίας της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο. Υπάρχει δυνητικό πλεονέκτημα στην πρόωπη εισαγωγή ξένης γλώσσας, το οποίο σε κατάλληλο πλαίσιο μπορεί να συνεισφέρει μακροπρόθεσμα στην απόκτηση γλωσσών, στην περαιτέρω καλλιέργεια δεξιοτήτων και στη διαμόρφωση πολυγλωσσικής και

πολυπολιτισμικής ταυτότητας δημιουργώντας έναν σύγχρονο παγκόσμιο πολίτη. Η προσπάθεια που γίνεται είναι σημαντική, και τα οφέλη πολλά, αλλά δυστυχώς διαπιστώθηκαν ελλείψεις. Η συγκεκριμένη καινοτομία μπορεί να λειτουργήσει προς όφελος των παιδιών. Χρειάζεται, όμως χρόνο και ενδελεχή εξέταση όλων των σχετικών παραγόντων, που την πλαισιώνουν. Η ανάγκη περαιτέρω μελέτης του ζητήματος και σε μεγαλύτερη κλίμακα σε συνδυασμό και με τη ποιοτική ερευνητική μέθοδο δεν επιτρέπει τη γενίκευση των συμπερασμάτων της παρούσας έρευνας, για αυτό και αποτελεί στόχο των ερευνητικών μας προοπθειών η συνέχισή της.

Αναφορές

- Al-Darwish, S. (2013). Kindergarten Children and Language Learning: Missing Pillars for Language Acquisition. *International Journal of Higher Education*, 2(1), 44-52.
- Alexiou, T. (2020). Introducing EFL in preschools: Facts and Fictions. In W. Zoghbor, & T. Alexiou, (Eds.), *Advancing English Language Education* (pp. 61-74). Dubai: Zayed University Press. Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/342570599_Introducing_EFL_in_Preschools_Facts_and_Fictions
- Alexiou, T., Penderi, E., Serafeim, M. (2021). The pilot phase of the introduction of English in Greek state pre-primary schools: Portraying stakeholders' perceptions. *Journal of Applied Linguistics*. No 34 (2021). Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.26262/jal.v0i34.8517>
- Andúgar, A., & Cortina-Pérez, B. (2018). EFL teachers' reflections on their teaching practice in Spanish preschools: A focus on motivation. In M. Schwartz (Ed.), *Preschool Bilingual Education*. Multilingual Education (Vol. 25, pp. 219-244). Cham: Springer. Ανακτήθηκε από: http://dx.doi.org/10.1007/978-3-319-77228-8_8
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage. Ανακτήθηκε από: https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_609332/objava_105202/fajlovi/Creswell.pdf
- Kocaman Dagarin, M. & Andraka, M. (2007). Evaluation of teacher training programmes for primary teachers of English – A comparative study. In Nikolov Marianne (2007), *TEMOLAYOLE – Teaching modern languages to young learners: teachers, curricula and materials*, Council of Europe Publishing, Strasbourg. Ανακτήθηκε από: <https://www.ecml.at/Resources/ECMLresources/tabid/277/ID/43/language/en-GB/Default.aspx>
- European Commission. (2014). Key data on early childhood education and care in Europe – 2019 edition. Eurydice report. Publications Office of the European Union. Ανακτήθηκε από: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/ec0319375enn_0.pdf
- European Commission/EACEA/Eurydice, (2017). Key Data on Teaching Languages at School in Europe – 2017 Edition. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Ανακτήθηκε από: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/key-data-teaching-languages-school-europe-%E2%80%93-2017-edition_en
- Figel, J. (2005). Language teaching: 50% of young Europeans learn a foreign language from primary school onwards. [Press release]. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_05_163
- Flores, C. & Corcoll, C. (2008). Learning a foreign language in Infant education: A challenge for the school. CIREL (Centre de Support a la Innovació i Recerca Educativa en Llengües, Departament d'Educació, Generalitat de Catalunya). Ανακτήθηκε από: <http://srvncpbs.xtec.cat/cirel/cirel/docs/pdf/challenge.pdf>
- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change*, 4th Edition. New York: Teachers College Press. <http://mehrmoammadi.ir/wp-content/uploads/2019/07/The-New-Meaning-of-Educational-Change.pdf>
- Göktolga, B.I. (2013) Self Reports of Preschool Foreign Language Teachers on Early Childhood Foreign Language Teaching and Related Challenges. The Department of Early Childhood Education. *Open Access Library Journal*, Vol.2 No.7. Ανακτήθηκε από: <https://www.scirp.org/%28S%28351jmbntvnsjt1aadkozje%29%29/reference/referencespapers.aspx?referenceid=1814462>

- Hillyard, S. (2016). Rhythmic patterns in stories and word order production (adjective + noun) in four-year-old EFL learners. In Murphy, V. A., & Evangelou, M. (Eds.). (2016). Early childhood education in English for speakers of other languages. British Council. Ανακτήθηκε από: https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/pub_F240%20Early%20Childhood%20Education%20inners%20FINAL%20web.pdf
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (2020). Η Εισαγωγή Αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (EAN). Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Ανακτήθηκε από: <https://elearning.iep.edu.gr/study/enrol/index.php?id=511>
- Keogh-Bryan, K. (2019). Background paper: Integrating modern foreign languages in a redeveloped primary curriculum. Ανακτήθηκε από: <https://ncca.ie/en/resources/primary-curriculum-review-and-redevelopment-background-paper-integrating-modern-foreign-languages-in-a-redeveloped-primary-curriculum/>
- Krashen, S. (1982). Principles and Practice in Second Language Acquisition. Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/242431410_Principles_and_Practice_in_Second_Language_Acquisition
- Lefever, S. (2014). Connecting with English: Teaching English to preschool children in Iceland. In J. Enever, E. Lindren, & S. Ivanov (Eds.), Conference proceedings from early language learning: Theory and practice 2014 (pp. 78-81). Umeå University, Umeå, Sweden.
- Lindahl, K., & Sayer, P. (2018). Early EFL Instruction and L1 Literacy. *Colomb. Appl. Linguistic. J.*, 20(2), pp. 184-194.
- Mourão, S. & Robinson, P. (2016). Facilitating the learning of English through collaborative practice. In Murphy, V. A., & Evangelou, M. (Eds.). (2016). Early childhood education in English for speakers of other languages. British Council. https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/pub_F240%20Early%20Childhood%20Education%20inners%20FINAL%20web.pdf
- Murphy, V. A., & Evangelou, M. (Eds.). (2016). Early childhood education in English for speakers of other languages. British Council. Ανακτήθηκε από: https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/pub_F240%20Early%20Childhood%20Education%20inners%20FINAL%20web.pdf
- Murphy, V. A., Evangelou, M., Goff, J., & Tracz, R. (2016). European perspectives on early childhood and care in English for speakers of other languages. In V. A. Murphy & M. Evangelou (Eds.), Early childhood education in English for speakers of other languages (pp. 57-74). London: British Council.
- Myles, F. (2017). Learning foreign languages in primary schools: is younger better? Languages, Society & Policy. Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.17863/CAM.9806>
- Πεντέρη Ε., & Παπαναστασίου Ε. (2021). Διερεύνηση της εμπλοκής των γονέων σε σχέση με τον γραμματισμό των παιδιών προσχολικής ηλικίας στη βάση του μοντέλου των επικαλυπτόμενων σφαιρών επιρροής της Epstein. *Preschool and Primary Education*, 9(2).
- Rîmniceanu, R. A. (2020). Foreign language instruction should begin in Kindergarten. Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/340255026_Foreign_language_instruction_should_begin_in_kindergarten
- Rixon, S. (2015). Primary English and critical issues: A worldwide perspective. In J. Bland (Ed.), Teaching English to young learners: Critical issues in language teaching with 3-12-year-old (pp. 31-50). Bloomsbury. https://www.academia.edu/33811509/Teaching_English_to_Young_Learners_Critical_Issues_in_Language_Teaching_with_3_12_Year_Olds_Introduction
- Róg, T. (2015). Intercultural education at a pre-school level in the context of Polish Kindergarten curriculum changes. *Journal of Linguistic and Intercultural Education. Jolie*, 8, 179-202. Ανακτήθηκε από: <http://dx.doi.org/10.29302/jolie.2015.8.12>
- Shore, R. (2009). PreK-3rd: Teacher Quality Matters. New York: Foundation for Child Development. Ανακτήθηκε από: https://www.fcd-us.org/assets/2016/04/PreK-3rd_Teacher_Quality_Matters.pdf
- Tkachenko, E. (2014). Introducing English in Norwegian pre-schools. In J. Enever, E. Lindgren, & S. Ivanov (Eds.), Conference proceedings from early language learning: theory and practice 2014. Umeå Studies in Language and Literature 25. Umeå University, Department of Language Studies.

Wallin, J. & Cheevakumjorn, B. (2020). Learning English as a Second Language: Earlier is better. JEES (Journal of English Educators Society). 5. 1-8. 10.21070/jees.v5i1.349. Ανακτήθηκε από: <http://dx.doi.org/10.21070/jees.v5i1.349>
ΦΕΚ 2418/τ.Β/18.06.2020. «Δραστηριότητες στην αγγλική γλώσσα στο Νηπιαγωγείο».

Παράρτημα

Το Πρωτόκολλο της συνέντευξης

Μέρος 1. Δημογραφικές Πληροφορίες

Μέρος 2. Ερωτήματα

1. **Ποιες οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη «σχολειοποίηση» του νηπιαγωγείου;**
  - Πώς αντιλαμβάνεστε τους όρους «εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας» και «εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας»;
Ποιος από τους δύο θεωρείτε, ότι ταιριάζει στο συγκεκριμένο πρόγραμμα και πώς τεκμηριώνετε την άποψή σας;
  - Ποια είναι η άποψή σας για τον χρόνο διδασκαλίας (ώρες) των αγγλικών στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου;
  - Θεωρείτε, ότι η συγκεκριμένη επιλογή (εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας) συμβάλλει στην αναβάθμιση της ποιότητας εκπαίδευσης των νηπίων;
Με ποιο τρόπο;
  - Αν επιλέγατε εσείς, ποια ειδικότητα θα εισαγάγατε στην προσχολική εκπαίδευση;
  - Ποιος πρέπει να είναι ο σκοπός της διδασκαλίας των αγγλικών στο νηπιαγωγείο κατά τη γνώμη σας;
  - Έχετε υπόψη σας την ηλικία έναρξης διδασκαλίας της ξένης γλώσσας σε άλλες χώρες;
Σε ιδιωτικά κέντρα στην Ελλάδα;
  - Διδάξατε κατά την πιλοτική εφαρμογή;
Ποιες οι εντυπώσεις σας;
Πώς αντιμετώπισαν τον εκπαιδευτικό ειδικότητας τα νήπια;
2. **Ποια προσόντα πρέπει να έχει ο εκπαιδευτικός ξένης γλώσσας για τη διδασκαλία σε παιδιά προσχολικής ηλικίας;**
  - Ποια χαρακτηριστικά θεωρείτε, ότι πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτικός, για να μπορεί να διδάξει ξένη γλώσσα σε παιδιά νηπιακής ηλικίας;
ακαδημαϊκά προσόντα; διδακτικά; άλλες δεξιότητες;
  - Θεωρείτε προσόν τη δυνατότητα συνεργασίας μ' έναν άλλον εκπαιδευτικό;
Σε ποιο βαθμό συνεργάζεστε με τον εκπαιδευτικό αγγλικών/της τάξης;
  - Θεωρείτε πιο αποτελεσματικό για το συγκεκριμένο πρόγραμμα έναν εκπαιδευτικό προσχολικής αγωγής με άριστη γνώση της αγγλικής γλώσσας ή έναν εκπαιδευτικό της αγγλικής γλώσσας με παιδαγωγική επάρκεια στη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα;
Γιατί;
  - Πώς έχουν εκλάβει οι γονείς την εισαγωγή της διδασκαλίας της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση;
  - Παρακολούθησατε τη σχετική επιμόρφωση του ΙΕΠ; Τι θεωρείτε επαρκή;
  - Υπάρχει κάτι που θα έπρεπε να περιλαμβάνει σε επόμενη φάση;
3. **Ποιες αλλαγές θα προτεινάτε στην εκπαιδευτική ηγεσία σχετικά με τη διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση;**